

Klaudijus KAŠINSKIS

Migrantų piniginių pervedimų tendencijos ir reikšmė ekonomikai

Migrantų piniginių pervedimų reikšmė yra vertinama labai įvairiai, tačiau mokslininkai bendrai sutinka, kad būtent piniginiai pervedimai turi įtakos šalių ekonomikos augimui ir kad jų sąsaja su bendruoju vidaus produktu yra labai svarbi¹.

Aktualumas. Intensyvėjanti globalizacija, įvairių ūkio sričių integracijos procesai vis labiau liberalizuoja ir darbo jėgos judėjimą tarptautiniu mastu. Todėl tarptautinė migracija ir jos sukeliamas poveikis migrantus siunčiančioms ir priimančioms šalims pastaruoju metu yra itin aktuali tyrimų sritis ir diskusijų objektas. Vienas aktualesnių uždavinių tarptautinės migracijos tyrimų kontekste – įvertinti migrantų piniginių pervedimų į jų gimtąsias (emigracijos) šalis poveikį šių šalių ekonomikos raidai.

Pasaulyje migraciją tiriantys mokslininkai gana plačiai nagrinėja migrantų piniginių pervedimų poveikį šalies ekonomikai. Tarptautinis valiutos fondas (toliau – TVF) jau daugiau kaip tris dešimtmečius piniginius pervedimus išskiria mokėjimo balanse, Pasaulio bankas statistinius duomenis pradėjo sisteminti nuo 1979 m. pagal šalis, jų pajamų skirtumus ir regionus.

Lietuvoje ši tema nėra deramai išnagrinėta. Žiniasklaidoje ir bankų analitinėse apžvalgose galima aptikti aprašomojo pobūdžio statistinės informacijos, tačiau stokojama išsamių tikslinių tyrimų apie migrantų piniginius pervedimus, jų naudojimą ir vaidmenį ekonomikoje. Kaip vienas iš nuodugnesnių šios srities tyrimų paminėtina Audros Sipavičienės ir kitų autorių (1993–1996 m.) atlikta Lietuvos gyventojų tarptautinės migracijos analizė, joje apžvelgtas ir migrantų piniginių pervedimų klausimas². Tyrimo rezultatai atskleidė pagrindinius tuometės tarptautinės migracijos Lietuvoje bruožus, taip pat ir migrantų piniginių pervedimų iš užsienio tendencijas bei naudojimo ypatumus.

Problema. Pasaulyje atlikti migrantų piniginių pervedimų tyrimai rodo, kad kai kurių šalių migrantų piniginiams pervedimams į savo gimtąsias šalis tenka svarbi reikšmė šių šalių ekonomikos raidai. Tai ypač būdinga didelę emigraciją patiriančioms žemesnio pajamų lygio šalims, kuriose migrantų siunčiami piniginiai pervedimai sudaro santykinai didelę dalį šalies BVP. Lietuva jau daugelį pastarųjų metų taip pat pasižymi itin aukštu emigracijos lygiu, pajamų lygiu dar gerokai

atsilieka nuo Europos Sąjungos (toliau – ES) senbuvų ar kitų pažangių šalių. Neabejotina, kad dideli pastarojo meto emigrantų iš Lietuvos mastai sukūrė nemenką ir piniginių pervedimų iš užsienio potencialą, kuris galėjo reikšmingai prisidėti prie namų ūkių ir bendros šalies ekonomikos plėtros. Dabartinio ekonomikos nuosmukio sąlygomis migrantų piniginiai pervedimai įgyja dar didesnę reikšmę. Kadangi Lietuvoje neskiriama reikiamo dėmesio išsamiai šio klausimo analizei ir tiksliniams tyrimams, kol kas neiški tikroji migrantų piniginių pervedimų reikšmė Lietuvos ekonomikos raidai.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti pagrindines migrantų piniginių pervedimų tendencijas pasaulyje ir Lietuvoje, aptarti jų reikšmę ekonomikai. Bus bandoma paskatinti atkreipti daugiau dėmesio į šį klausimą ir imtis nuodugnesnių tyrimų siekiant nustatyti migrantų piniginių pervedimų ypatumus Lietuvoje, jų kitimo tendencijas, naudojimo būdus ir t. t.

Straipsnyje bus apžvelgiamos šių pervedimų pastarųjų dešimtmečių tendencijos pasaulyje, aptariamoms pagrindinėms teorinėms migrantų piniginių pervedimų reikšmės ekonomikai nuostatos. Taip pat plačiau bus nagrinėjami Nepriklausomos Lietuvos piniginiai pervedimai tarpukariu ir dabar. Šie pasirinkti laikotarpiai turėtų padėti atskleisti piniginių pervedimų skirtingų laikotarpių (kai Lietuva yra nepriklausoma) tendencijas ir įtaką šalies ūkiui.

Tendencijos pasaulyje

Daugumoje pasaulio šalių (ypač aukštą ekonomikos lygį pasiekusiose) migrantų piniginiai pervedimai savo šeimoms gimtosiose šalyse yra papildomos pajamos, skiriamos ne tik kasdienio vartojimo išlaidoms padengti, bet ir namų ūkio socialinei gerovei iš esmės pagerinti. Pavyzdžiui, Europoje ir Centrinėje

Azijoje (toliau – ECA) piniginiai pervedimai po tiesioginių užsienio investicijų yra antras finansinis šaltinis iš užsienio³.

Remiantis Pasaulio banko statistiniais duomenimis (žr. 1 lentelę), 1991–2008 m. laikotarpiu pasaulio mastu piniginiai pervedimai iš užsienio pastebimai išaugo nuo 72,798 iki 433,086 mlrd. USD, t. y. net 6 kartus.

Manoma, kad staigus piniginių pervedimų padidėjimas nuo 2003 m. iki 2007 m. susijęs su bankų sumažintu piniginių pervedimų mokesčiu, dėl kurio reikšmingai padidėjo oficialiai siunčiamų pinigų kiekis⁵. Tokiam piniginių pervedimų augimui, be abejo, turėjo reikšmingą įtaką ir sparčiai didėjantys tarptautinių migrantų srautai pasaulyje: pavyzdžiui, 1970 m. ne savo gimtosiose šalyse gyveno ir dirbo 82 mln. žmonių, 2000 m. jų skaičius išaugo iki 175 mln., 2005 m. – 192 mln.⁶, o dabartiniu metu jis viršija jau 200 mln. žmonių⁷. Be abejo, migrantų piniginių pervedimų kiekiai kinta priklausomai nuo situacijos pasaulio finansų rinkoje, ekonominės ir finansinės šalies padėties ir nuo pačių migrantų, jų statuso, asmeninių motyvų svetimoje šalyje⁸. Pastarųjų metų finansų krizė ir ekonomikos recesija, apėmusi daugumą pasaulio šalių, neabejotinai lems ir sumažėjusius migrantų piniginių pervedimų srautus.

Tarp pasaulio šalių, gaunančių daugiausia piniginių pervedimų iš užsienio, vertinant juos absoliučiomis sumomis, ryškiausiai išsiskiria Indija, Kinija, Meksika, t. y. žemesnio pajamų lygio šalys, turinčios daug gyventojų ir patiriančios didelę darbo jėgos emigraciją į užsienio darbo rinkas. Nuo 1998 iki 2008 m. Indijoje piniginiai pervedimai iš užsienio padidėjo nuo 9,8 iki 38,7 mlrd. USD⁹. Nepaisant to, kad migrantų piniginiai pervedimai tokie dideli, 2007 m. Indijoje jie sudarė tik 3,3% BVP, o Kinijoje tais pačiais metais tik 1% BVP (32,8 mlrd. USD), vadinasi, jų reikšmė šioms šalims abejonių nekelia. Indija yra mažesnių nei vidutinių pajamų lygio šalis, tikėtina,

1 lentelė. Migrantų piniginiai pervedimai pasaulyje 1991–2008 m. laikotarpiu (šaltinis: Migration and Development brief, 2009⁴)

Metai	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Mljr. \$	72.798	80.858	81.397	91.692	101.561	107.597	119.531	121.163	126.645
Pokytis nuo praėjusių metų	6,14%	11,07%	0,67%	12,65%	10,76%	5,94%	11,09%	1,37%	4,52%
Pokytis nuo 1991 m.	–	11,07%	11,81%	25,95%	39,51%	47,80%	64,20%	66,44%	73,97%
Metai	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mljr. \$	131.519	146.793	169.546	207.280	236.351	270.504	309.137	380.050	433.086
Pokytis nuo praėjusių metų	3,85%	11,61%	15,50%	22,26%	14,03%	14,45%	14,28%	22,94%	13,96%
Pokytis nuo 1991 m.	80,66%	101,65%	132,90%	184,73%	224,67%	271,58%	324,65%	422,06%	494,92%

kad dauguma pervedimų tenka vargingai gyvenančioms šeimoms, kurioms šie piniginiai pervedimai yra itin svarbus pajamų šaltinis. Iš mažiausiai piniginių pervedimų gaunančių šalių paminėtinas Madagaskaras, Gabonas, Kamoras ir kitos šalys (jos gauna nuo 1 iki 10 mln. USD per metus). Šiose šalyse migrantų piniginių pervedimų sumos yra mažesnės, tačiau sudaro jų BVP ženklią dalį. Pavyzdžiui, 2007 m. piniginiai pervedimai nesiekė nė 2 mlrd. USD, bet tai sudarė didžiausią BVP dalį Tadžikistane – 45,5%, Moldovoje – 34,1%, Armėnijoje – 9,2%, Kirgizijos Respublikoje – 19,1%¹⁰.

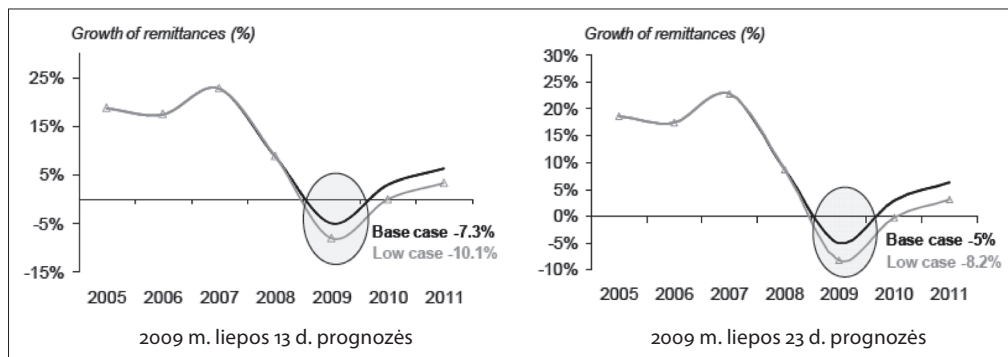
Santykinai didelė migrantų piniginių pervedimų dalis į gimtąją šalį siunčiama neformaliais kanalais (atsivežama lagaminuose, paprašoma tai padaryti draugų ar artimųjų ir pan.). Vertinama, kad neformaliais kanalais gauti pinigai gali sudaryti nuo 10 iki 50% visų oficialių migrantų piniginių pervedimų iš užsienio. Be to, labai mažai žinoma apie natūrinius pervedimus (juvelyrinius dirbinius, drabužius ir t. t.), kurie labiau padidina

atsiunčiamą į šalį emigrantų pinigų vertę. Atliekant anketinės apklausos tyrimą ECA šalyse paaiškėjo, kad net 41% migrantų pervedė pinigus neoficialiu būdu¹¹. Taigi tikrieji migrantų pervedimai iš užsienio dažniausiai yra kur kas didesni nei rodo oficialioji statistika.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2001 m. bendra emigrantų pinigų suma buvo 40% didesnė nei visa parama, kurią turtingos valstybės skyrė pasaulio šalių plėtrai. Pervedimai išaugo ne tik nominaliais skaičiais, bet ir kaip skurdžių šalių BVP dalys ir aplenkė turtingųjų šalių paramą¹².

Prognozės. 2009 metų liepos 13 dieną pasirodžiusi pasaulio banko kartu su migracijos ir piniginių pervedimų tyrimų grupės apžvalga¹³ (nr. 10) apie migraciją ir jos plėtrą teigia, kad 2009 metų pirmojo ketvirčio piniginių pervedimų rezultatai yra blogesni nei tikėtasi (žr. 1 diagramą). Didesnis nei tikėtasi neigiamas pokytis gaunamas dėl pablogėjusios ekonomikos padėties ir užimtumo lygio pasaulyje. Pagal dabartines Pasaulio banko

1 diagrama. Pasaulio banko ir migracijos ir piniginių pervedimų tyrimų grupės prognozės

prognozės bendras pasaulio BVP 2009 m. sieks 2,9%, 2010 m. – 2%, 2011 m. – 3,2%, todėl manoma, kad 2009 m. į besivystančias šalis piniginiai pervedimai sumažės 7–10%, tačiau 2010 ir 2011 m. jau tikimasi atsigauti.

Tendencijos Lietuvoje

Analizuojant migrantų piniginių pervedimų tendencijas Lietuvoje svarbu apžvelgti tarpukario ir dabartinį laikotarpį.

Pervedimai tarpukariu (1918–1938 m.)

Lietuviai yra viena iš tokių mažų tautų, kurių išėiviai yra gausiai pasklidę po visą pasaulį. Išskyrus atskirus laikotarpius, kada įvairios priežastys (pvz., pasauliniai karai ar sovietmetis ir „geležinė uždanga“) ribodavo emigrantų skaičių, Lietuva nuo XIX a. pabaišos buvo viena iš gausiausiai emigruojančių (pagal gyventojų skaičių) Rytų Europos valstybių pasaulyje.

Tarpukariu emigrantai siųsdavo pinigus į Lietuvą iš įvairių pasaulio šalių per bankus ir pašto įstaigas. Taip pat pinigai buvo siunčiami siuntiniais ir laiškais giminėms, todėl tiksliai siunčiamus pinigų kiekius suskaičiuoti nebuvo galimybės. Kasmečiai pervedimai vidutiniškai sudarė apie 10% valstybės biudžeto. Iš

pervedimų pelnėsi stambiausi Lietuvos bankai, ypač Komercijos, Centrinis žydų, Kredito, Brauno ir Lietuvos bankai. Didžiausi pinigų srautai 1925–1939 m. laikotarpiu buvo pervedimai iš Šiaurės Amerikos per bankus, siekdavę vidutiniškai daugiau nei 60% visų parsisųstų į Lietuvą pinigų. 10–12% sudarydavo pavedimai iš Vokietijos (žr. 2 lentelę). Patys didžiausi pervedimai į Lietuvą buvo parsisųsti prieš pat didžiąją pasaulinę ekonominę krizę – beveik po 50 mln. Lt kasmet. 1925 m. piniginiai pervedimai sudarė net 16,74% viso valstybės biudžeto (žr. 2 diagramą). Nors piniginiai pervedimai kiekvienais metais (išskyrus 1929–1933 m. krizės laikotarpį) didėjo, procentinė jų dalis, palyginti su valstybės biudžetu, mažėjo (palyginti padės 3 diagrama, kai šiais laikais situacija kardinaliai skiriasi). Tuometinė Lietuva tapo vis labiau nepriklausoma nuo papildomų finansinių šaltinių iš užsienio, plėtojosi šalies pramonė, buvo investuojama į gamybą, dėl to migrantų piniginiai pervedimai turėjo vis mažesnę įtaką valstybės ūkio gyvenimui. Didžiosios pasaulinės ekonominės krizės metu piniginių pervedimų dydis į Lietuvą krito net 70%¹⁴. Krizė sukėlė katastrofiškus padarinius daugelio šalių ūkiui: didžiulį nedarbą, gamybos nuosmukį, masinius firmų bankrotus ir t. t.

2 lentelė. Migrantų piniginiai pervedimai tarpukariu, mln. Lt
(šaltinis: Lietuvos statistikos metraštis, 1927–1938 m.)

Metai	Iš viso gautos pašto perlaidos iš užsienio, mln. Lt	Iš viso gauti piniginiai pervedimai iš Amerikos per bankus*, mln. Lt	Iš viso piniginiai pervedimai į Lietuvą, mln. Lt	Budžetas, mln. Lt	Piniginių pervedimų dalis valstybės biudžete, %
1924	8,4697	31,4138	39,8835	-	-
1925	12,7649	30,5281	43,293	258,625	16,74
1926	14,7655	28,9087	43,6742	-	-
1927	15,2975	26,1751	41,4726	-	-
1928	16,4241	26,008	42,4321	319,82	13,27
1929	19,2909	30,5507	49,8416	-	-
1930	14,9623	24,597	39,5593	347,694	11,38
1931	13,1943	22,9337	36,128	-	-
1932	11,0417	17,8687	28,9104	-	-
1933	7,3907	9,737	17,1277	256,862	6,67
1934	6,0582	6,959	13,0172	-	-
1935	6,7525	6,5857	13,3382	279,86	4,77
1936	6,4733	5,9511	12,4244	302,802	4,10
1937	6,277	6,1796	12,4566	329,94	3,78
1938	5,6077	5,4278	11,0355	370,993	2,97
1939	3,4253	5,2524	8,6777	361,782	2,40
Iš viso:	168,1956	285,0764	453,272		

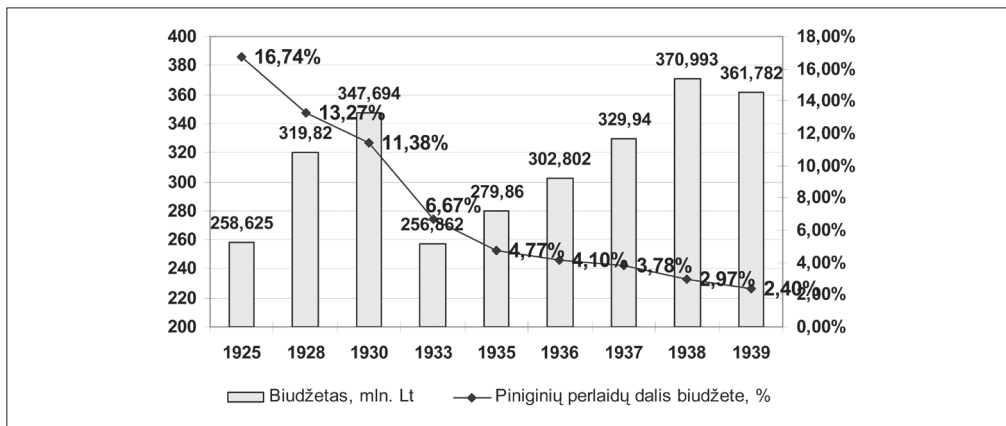
* Piniginiai pervedimai gaunami per Lietuvos banką, Ūkio banką, Kredito banką, Tarptautinį banką, Centr. žydų kop. remti banką, Tautinį lietuvių banką, Prekybos ir pramonės banką, Rygos Kom. banką (Šiaulių sk.), Kooperacijos banką, Bankinius namus ir kontorą, Kauno centr. savit. kredito d-ją, Pašto telegrafo pervedimus.

Akivaizdu, kad tai neigiamai paveikė ir daugelio tuomečių emigrantų, dirbusių svečiose šalyse, finansinę ir ekonominę būklę.

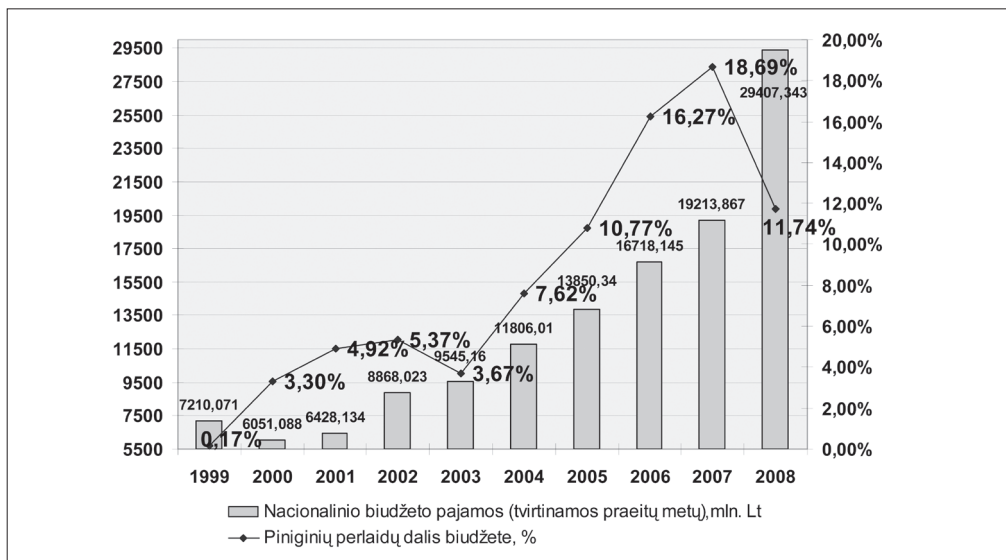
Svarbu paminėti, kad piniginius pervedimus sudarė ne tik lietuvių gaunamos darbo pajamos užsienyje ar einamieji pavedimai. Nemažą dalį sudarantys įvairios užsienio paramos organizacijos ir fondai skyrė lėšų Pirmojo pasaulinio karo nualintai Lietuvai remti. Daugiausia tokių pašalpų rinkimas buvo inicijuojamas per Šiaurės Amerikos lietuvių bendruomenių ir organizacijų fondus.

JAV lietuvių organizacijos karo metu nemažą materialų dėmesį skyrė Lietuvos valstybei atkurti, jos nepriklausomybei, tarptautiniam pripažinimui ir karo sugriauto ūkio atkūrimui stiprinti. Kilus karui, kiekviena Amerikos lietuvių srovė 1914 m. įkūrė po fondą nukentėjusiems Lietuvos žmonėms šelpti. Katalikai sudarė Tautos fondą, socialistai įkūrė Lietuvos šelpimo fondą, tautiečiai – Autonomijos fondą, vėliau pavadintą Nepriklomybės fondu.

2 diagrama. Lietuvos valstybinio biudžeto ir piniginių pervedimų procentinis kitimas 1925–1939 m. (šaltinis: Lietuvos statistikos metraštis, 1927–1938 m.)

3 diagrama. Piniginių pervedimų iš užsienio procentinė dalis Lietuvos nacionaliniame biudžete 1999–2008 m., % (šaltinis: Lietuvos banko, LR statistikos departamento ir LR finansų ministerijos interaktyvi statistinė informacija)

- Lietuvos šelpimo fondas veikė iki 1920 m. birželio 23 d. ir surinko 37 661 USD aukų, kurios atiteko Lietuvos žmonėms šelpti.
- Katalikų tautos fondas iki 1922 m. surinko 590 136 USD (dar pora metų – ir pasiekė 700 000 USD sumą), kurie buvo paskirstyti ti taip: 70% Lietuvos reikalams, 20% katalikų politikams, 10% jų „atsargos kapitalui“.
- Autonomijos – Nepri gulmybės fondas iki 1920 m. pabaigos paskelbė iš viso surinkęs 85 201 USD, tuos pinigus išdalijo visokiems politiniams žygiams remti¹⁵.

Aukos valstybinėms ir visuomeninėms organizacijoms ėjo ir iš kitų išeivijos organizacijų. 1920 m. Lietuvos misija Amerikoje paskelbė aukų Lietuvai sumas. Kariuomenei buvo atsiųsta 10,6 tūkst., savanoriams – 10 tūkst., šauliams – 46 tūkst., Lietuvos gynimo komitetui – 52 tūkst. USD. Bendra suma kartu su kitomis aukomis siekė 133 tūkst. USD, arba 7 mln. auksinių tuomete Lietuvos valiuta¹⁶.

1920 m. spalio 8 d. įkurta Lietuvos piliečių sąjunga (LSP) turėjo rūpintis JAV lietuvių (kaip Lietuvos piliečių) reikalais ir remti Lietuvos vyriausybę. Nariai kasmet turėjo mokėti po 3 USD. Šie įnašai sudarė Valstybinį Amerikos lietuvių fondą, kurio 2/3 buvo skiriami Lietuvos vyriausybei¹⁷.

1924–1939 m. laikotarpiu į Lietuvą buvo atsiųsta apie 45,3 mln. USD (pagal to meto kursą 1 USD prilygo 10 Lt). Prie šios sumos galima pridėti per įvairiausių šelpimo fondus ir paramos organizacijas į Lietuvą atėjusius dar per 1 mln. USD. Statistikos metraščiuose nėra užfiksuota, kokios įplaukos buvo nuo 1918 iki 1924 m., tačiau numanoma, kad piniginiiais pervedimais, siuntiniais, aukomis ar kitais būdais nuo 1915 iki 1920 m. į Lietuvą JAV lietuviai atsiuntė apie 10 mln. USD (visai nežinoma, kiek minėtu laikotarpiu buvo atsiųsta iš kitų pasaulio šalių). Ši parama sudarė sąlygas Lietuvos užsienio taryboms funkcionuoti. Dėl to valdžia siekė suvienyti įvairias politines sroves, švelninti prieštaravimus lietuvių išeivijoje¹⁸. Anot emigracijos istoriko V. Liulevičiaus, per visą nepriklausomybės laikotarpį tarpukariu užsienyje dirbantys ir gyvenantys lietuviai Lietuvai padovanojo apie 53 mln. USD¹⁹. Tačiau mano skaičiavimu ši suma galėtų siekti mažiausiai 57–59 mln. USD.

*Žemės banko konfliktas*²⁰. Kai JAV prezidentas V. Wilsonas 1916 m. lapkričio 1 d. paskelbė „Lietuvos dieną“, amerikiečiai galėjo aukoti nuo karo nukentėjusiems lietuviams: buvo surinkta apie 220 tūkst. USD. Aukos

buvo renkamos Lietuvai ir su JAV Raudonojo Kryžiaus vėliava, iki 1917 m. vasario mėn. daugiausia JAV lietuviai surinko ir įteikė 167 tūkst. USD. 50 tūkst. tuoj buvo išsiųsta į Petrogradą, kita dalis – į Šveicariją lietuvių karo belaisviams Vokietijoje ir Austrijoje šelpti. Po karo už likusius pinigus buvo nupirkta įrengimų Lietuvos ligoninėms. Už tuos pačius pinigus buvo įkurtas Žemės bankas (toliau – ŽB). Banko tikslas – padėti karo sunaikintam Lietuvos ūkiui. Pusė kapitalo – 100 tūkst. USD – sudarė JAV lietuvių pinigai, pusė Lietuvos vyriausybės įnašas. JAV lietuvių 100 tūkst. USD buvo pervesti į Lietuvą, iškeisti į auksinius ir padėti ŽB vardu iki pareikalavimo Prekybos ir pramonės banke ir Ūkio banke. Įvedus Lietuvoje litą, buvo įsteigtas savas ŽB, kuriame jau visi kapitalai priklausė Lietuvos vyriausybei. 1924 m. J. Žilius (banko steigimo komiteto narys patriotas, gavęs leidimą steigti banką) kreipėsi į finansų ministrą J. Petrušį prašydamas į šį banką priimti ir JAV lietuvių surinktus pinigus, o jų aukotojus įtraukti į valstybinio ŽB narių (akcininkų) skaičių. Tačiau valdžiai atsisakius, kilo konfliktas. Ministrų kabinetas pavedė teisininkų komisijai apsvarstyti JAV lietuvių pretenzijas. Komisija išsprendė šią problemą išeivių nenaudai, motyvuodama tuo, kad Lietuvos vyriausybė neįgaliojo J. Žiliaus rinkti pinigų Amerikoje, kad jis telkė pinigus savo iniciatyva, nors ŽB pinigai pradėti rinkti dar karo metais ne JAV lietuvių, o Petrogrado lietuvių komiteto iniciatyva, vėliau tam davusi įgaliojimus Lietuvos vyriausybė, kuri pati žadėjo ŽB pusę kapitalo. Lietuvos finansų ministras 1933 m. pranešime vyriausybei nurodė, kad atsakomybė už neįsteigtą ŽB tenka jai, nes vyriausybė, kaip ŽB iniciatorė, banko nesteigė ir žadėto kapitalo netelkė, o banko steigimą nukėlė iki tol, kol visiškai krito vokiečių markės kursas. Tačiau JAV lietuviai savo kapitalą atsiuntė į Lietuvą. Taip JAV lietuvių pastangos liko bevertės, nes jų laikomi Lietuvos bankuose pinigai tapo be-

verčiai, o dideli nuostoliai buvo patirti ir dėl Lietuvos vyriausybės kaltės.

Piniginių pervedimų svarba Lietuvai. 1919 m. buvo intensyviai susirašinėjama dėl galimybės turtingiesiems JAV lietuviams dalyvauti Lietuvos ekonominiame gyvenime, investuoti kapitalus į Lietuvos akcines bendroves, įmones, kurti Lietuvos bankus. Ieškoti užsienio valiutos vertė sunki krašto ekonominė padėtis – Lietuvoje kapitalų nebuvo, užsienio valstybės paskolų ar kreditų neteikė, nes dauguma jų Lietuvos nepripažino, o nuallintai ekonomikai reikėjo didelių sumų. Dalis išeivijos pasirodė suinteresuota Lietuvos rinka ne tik patriotiniais sumetimais, bet ir dėl gerų perspektyvų: JAV lietuviams stambių kapitalų neturėjo, todėl vietos rinkoje konkuruoti su stambiais firmomis jiems buvo sunku, – šiuo atžvilgiu JAV lietuvių padėtis Lietuvoje buvo geresnė. Nedideli išeivijos kapitalai buvo sudaromi iš dolerių – tada pastoviosios Vakarų valiutos, ir tai leido galvoti apie galimybę įsitvirtinti Lietuvos rinkoje²¹.

Vienas iš svarbiausių Lietuvos verslininkų tikslų buvo išeivijos pagalba stiprinant savo prekybos pozicijas krašto rinkoje, nes ji buvo daugiausia kitataučių prekybininkų rankose. Nemažai Amerikos lietuvių, turinčių gerų pažinčių su įtakingais tos šalies finansininkais, ragino Lietuvoje statyti mašinų, termometrų, durpių gamyklas, aliejaus fabriką, elektrines, steigti žuvių, gintaro ir transporto geležinkelio bei vandeniui bendroves. Prekybos ir pramonės įstaigoms kurti Lietuvoje JAV lietuviams sutelkė apie 2 mln. USD. Tačiau sąlygos JAV verslininkams Lietuvoje nebuvo palankios, nes įsikūrimą sunkino neaiški Lietuvos politinė ateitis, kurią dauguma JAV lietuvių vertino pesimistiškai, trukdė įvairių išeivijos srovių prieštaravimai, blogos komunikacijos su Europa ir didelis Vokietijos markės kurso kritimas²².

Pokario metais didžiausia nauda buvo iš emigrantų nuolat siunčiamų pinigų, nes tada doleriai Lietuvoje buvo verčiami į bevertes

ostmarkes. Tuo siekė pelnytis Lietuvos bankai ir vietos lietuvių finansininkai. Tarpukariu atsiųsti pinigai iš užsienio garantavo ne tik lito kursą, bet ir dengė užsienio prekybos deficitą. Vien 1928 m. emigrantų parsųsti pinigai sudarė per 40 mln. Lt, ir tik dėl to 1929 m. mokėjimo balansas tapo teigiamas, nes prekybos balansas buvo neigiamas.

Reemigracija iš JAV. Po Pirmojo pasaulinio karo reemigracijos tendenciją rodantys JAV lietuviams ieškojo galimybių grįžti į Lietuvą, įsigyti už sutaupytus pinigus namų, žemių. 1921 m. į Lietuvą sugrįžo 16 tūkst. išeivių, tačiau negavę valstybės paramos, praradę santaupas dėl dolerio kurso kritimo, susidūrę su nesąžiningų valdininkų suktybėmis ir kyšininkavimu, nebesugebėję pritaipyti Lietuvoje grįžo į JAV. Reemigraciją stabdė labai įvairios ir rimtos priežastys: ŽB konfliktas po nepriklausomybės (JAV lietuvių 100 tūkst. USD įnašas bankui įkurti buvo tiesiog „nurašytas“), nekilnojamojo turto, žemių pirkimo varžymas, JAV įmonių steigimas nebuvo perkeliamas į Lietuvą dėl žemo vietinio ekonomikos lygio, vietinių bendrovių protekcionizmas ir išeivių galimybių Lietuvoje varžymas. Tokia politika neskatinė išeivių grįžti į Lietuvą ar siųsti pinigų, kaupti kapitalo Lietuvoje²³. Galima daryti išvadą, kad ir dabartinės Lietuvos vyriausybės požiūris į emigrantus nepasikeitė: koks buvo pasyvus nuo senų laikų, toks ir liko. Valdininkų mentalitetas toks jau yra.

Išvados. Emigracijos istorikas V. Liulevičius teigia, kad emigracija nebuvo nuostolis lietuvių tautai, ji davusi didžiulę naudą Lietuvai²⁴. Tiesioginiai pervedimai, pašalpos, paskolos arba investicijos buvo gana didelis įnašas į valstybės biudžetą mokesčių pavidalu per prekių ir paslaugų vartojimą. Parsųsti pinigai buvo investuojami į Lietuvos akcines bendroves, bandoma kurti naujas įmones, bankus, statyti naujas gamyklas ir fabrikus. Taip buvo skatinama užsienio prekyba ir vidaus vartojimas, kilo bendras ekonomi-

nis šalies lygis. Šie piniginiai pervedimai iš emigrantų neabejotinai stiprina valstybės finansinę sistemą, gyvino jos pramonę ir prekybą, tačiau tikslus pinigų naudojimas ir jų vertės sukūrimas niekur tada nebuvo analizuojamas ir fiksuojamas. Apskritai labai mažai yra informacijos apie lėšų, gautų iš emigrantų, panaudojimą. Išvykę į užsienio šalis ir nemažai lėšų sukaupę lietuviai, grįžę į Tėvynę ir nusipirkę žemės, galėjo kurti savus ūkius ir plėtoti įvairius verslus. Pačioje valstybės kūrimosi pradžioje dar galima rasti užuominų, kad surinktomis lėšomis faktiškai buvo sukurta Užsienio reikalų ministerija, t. y. įsteigtos ir išlaikytos atstovybės užsienyje, kaip antai konsulatai bei ambasados, bet kiek konkrečiai lėšų buvo tam išleista – netikslinama.

Michelsonas savo knygoje teigia, kad pinigai – tai nėra viskas, ką išveivija Lietuvai yra davusi. Amerikos lietuviai labai daug prisidėjo ir prie to, kad Lietuva buvo pripažinta de jure²⁵.

Piniginių pervedimų srautai Lietuvoje 2002–2008 m.

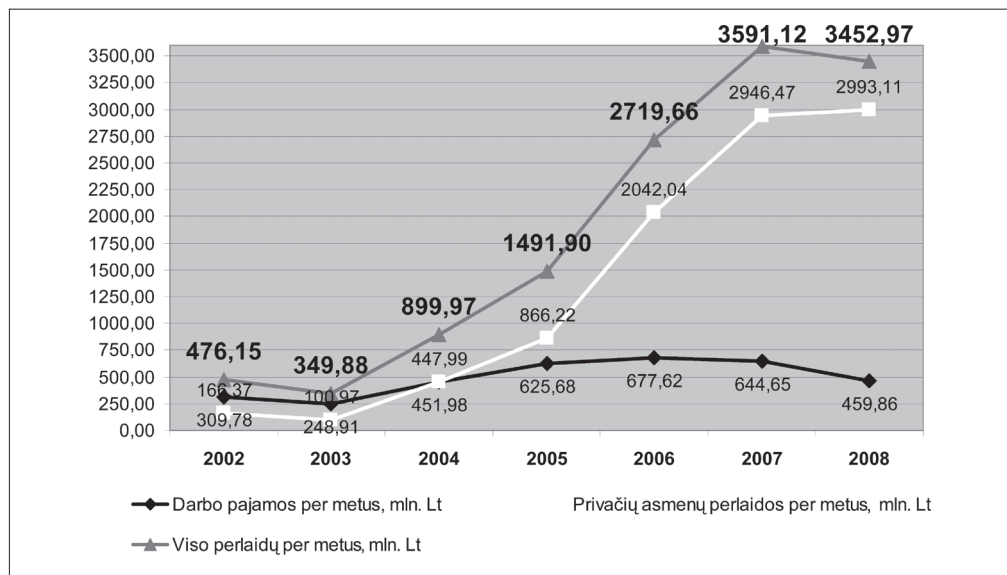
Migrantų piniginiai pervedimai iš užsienio Lietuvos mokėjimo balanse atsispindi dviejų einamosios sąskaitos straipsnių įplaukose (kredite)²⁶:

1. Darbo pajamų (pajamų balansas).
2. Kitų sektorių (einamųjų pervedimų balansas).

Statistikos departamento duomenų bazėje yra ir kitas piniginių pervedimų iš užsienio skaičiavimas (prieiga: „Ūkis ir finansai (makroekonomika)“ duomenų grupė; nacionalinės sąskaitos; nacionalinės pajamos), tačiau čia įskaičiuojami einamieji įmonių ar kitų juridinių asmenų kapitalo pervedimai.

Nė vienas migrantų piniginių pervedimų iš užsienio rodiklis tiksliai nenusako jų dydžio. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad mokėjimo balanso straipsnyje „Darbo pajamos“ įskaičiuojamas ne tik emigrantų, kurie pagal visus Lietuvos Respublikos įstatymus yra

4 diagrama. Pervedimai iš užsienio (šaltinis: Lietuvos banko, LR statistikos departamento ir LR finansų ministerijos interaktyvi statistinė informacija)

deklaravę savo emigraciją ir gaunamas pajamas užsienio šalyje, bet ir jais nelaikytinų asmenų – ambasadų, konsulatų, tarptautinių institucijų darbuotojų – uždarbis. Be to, dalis darbo pajamų išleidžiama užsienyje ir niekada nepasiekia migrantų gimtinių. Be privačių asmenų piniginių pervedimų, einamųjų pervedimų straipsnis „Kiti sektoriai“ taip pat atspindi paramą, dovanas bei kitus neatlygintinus pervedimus iš įvairių privačių bendrovių ir institucijų. Šie netikslumai didina migrantų piniginių pervedimų iš užsienio rodiklį, tačiau vargu ar yra pakankami tikram jų mastui nustatyti. Žinoma, yra mažiau nenorinčių mokėti mokesčių, nei norinčių, todėl nedeklaruodami savo pajamų, tiesiog per bankus ar kitus oficialius ar neoficialius kanalus siunčia pinigus, kurie Lietuvos mokėjimų balanso kredite rodomi kaip privačių asmenų pervedimai. Mano nuomone, tai galėtų būti viena iš priežasčių, kodėl privačių piniginių pervedimų sumos santykinai tokios didelės, palyginti su darbo pajamomis.

Visiškai tikslios statistikos, kiek užsienyje dirbantys lietuviai į Lietuvą atveža pinigų, nėra ir neįmanoma suskaičiuoti. Lietuvos banko oficialiais duomenimis, iš viso 2008 m. gautos darbo pajamos ir privačių asmenų pervedimai iš užsienio sudarė 3452,97 mln. Lt (žr. 4 diagramą), tai 2553 mln. Lt daugiau negu 2004 m. Gautų darbo pajamų ir privačių asmenų piniginių pervedimų dalis, palyginti su bendruoju vidaus produktu, padidėjo nuo 1,44% 2004 m. iki 3,66% 2008 m.²⁷ (žr. 4 diagramą). Manoma, kad būtent įstojimas į ES ir prasidėjęs laisvas darbo jėgos, kapitalo ir prekių judėjimas buvo viena pagrindinių padidėjusių piniginių pervedimų iš užsienio priežasčių.

Tyrimai. Socialinių mokslų daktarė Audra Sipavičienė bene plačiausiai Lietuvoje tyrė tarptautinės migracijos procesus. Jos parengtoje knygoje „International migration in Lithuania“ apžvelgta ir pinigų pervedimų tema, darytas tyrimas apie šeimų pinigų, gaunamų

iš užsienio, panaudojimą Vilniaus mieste pagal rajonus.

1993–1996 m. buvo apklaustos 236 šeimos (piniginių pervedimų klausimu – Antakalnyje 76, Šnipiškėse 64, Karoliniškėse 44, Fabijoniškėse 52) Vilniaus mieste. Tyrimas parodė, kad 15,7% apklaustų šeimų gavo pinigų iš užsienio, 22 šeimos iš 37 gavo mažesnes nei 1000 Lt sumas iš užsienio ir tik 2 šeimos daugiau nei 4000 Lt. Natūralu, kad didžioji gautų pajamų dalis atiteko vartojimui, likusi dalis skirta mokesčiams už butą. Rezultatai parodė, kad investicijoms pajamų nepatenka. Parama neturtingoms šeimoms yra penkis kartus didesnė nei vidutiniškai gyvenančioms šeimoms. Skurdžiai gyvenančios šeimos pinigų dažniausiai leidžia maistui, drabužiams ir kitoms būtiniams reikmėms ir poreikiams patenkinti. Dar pastebėta, kad drabužiai, maistas ir panašūs dalykai, kuriuos siunčia užsienyje gyvenantys šeimos nariai, yra kaip pinigų siuntimo ekvivalentas. Kita vertus, daugelis daiktų yra pigesni nei Lietuvoje, ypač JAV. Užfiksuota, kad tiesioginiai šeimos nariai (tėvai, vaikai, brolis/sesė), palyginti su tolimesniais giminėmis ar draugais, nėra pagrindiniai pinigų gavėjai. Tik 3,8% apklaustųjų siunčia pinigus emigrantams asmeniškai naudoti. Galima daryti prielaidą, kad užsienyje studijuojantiems šeimos nariams.

Akivaizdu, kad socialinis ekonominis pinigų persiuntimo efektas Vilniaus mieste yra mažas: pinigų ar kitų gėrybių mastas negausus. Tyrime išskiriamos kelios šios situacijos formuluotės: pirma, trumpo laikotarpio išvykos susijusios su prekybine veikla ar smulkiausios verslo veikla. Antra, neilgos išvykos į užsienį dažniausiai siejamos su išsimokslinimu, kai tėvai siunčia pinigų vaikams. Kita vertus, lietuvių pasiskirstymas po visą pasaulį įtraukia žmones ir jų palikuonis, palikusius šalį prieš pusę amžiaus. Daugelis jų yra praradę giminystės ryšius su giminėmis ar draugais Lietuvoje per sovietų okupacijos metus.

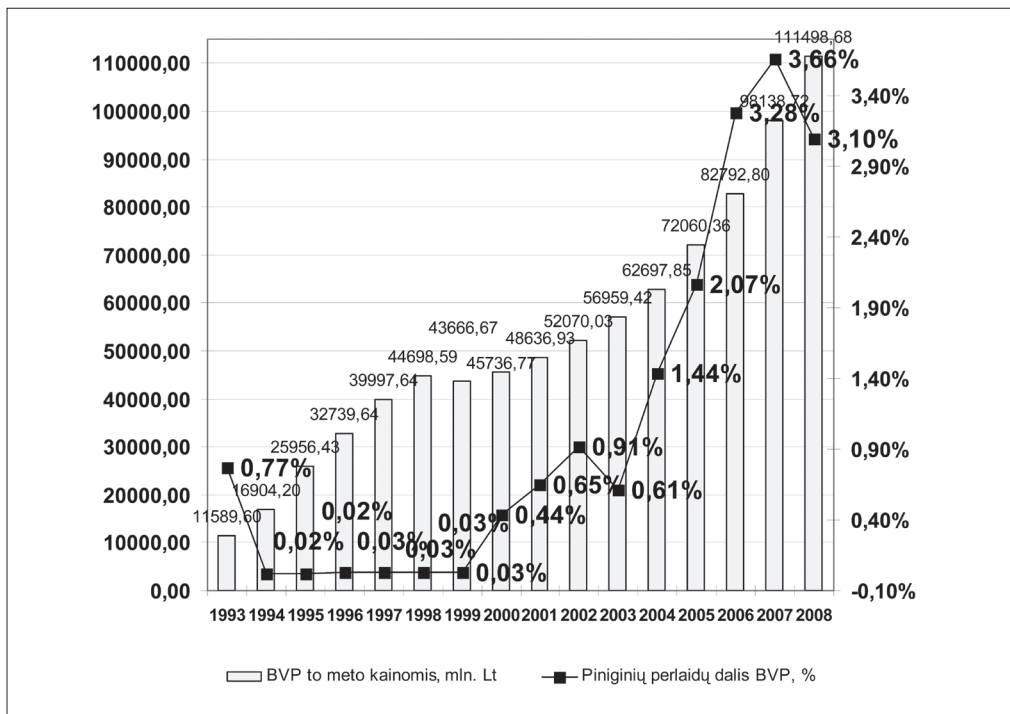
Tyrimo autorių teigimu, socialinis ekonominis migracijos poveikis galėtų būti labiau ištirtas ir labiau nagrinėjamas netiesioginiais rodikliais, pvz.: pragyvenimo lygis, verslo plėtra, šeimų socialinė padėtis ir kt.²⁸

Lietuvoje 1993–2008 m. laikotarpiu vyravo gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencija²⁹. Atlikus koreliacijos koeficiento skaičiavimus pastebėta stipri atvirkštinė priklausomybė tarp piniginių pervedimų ir gyventojų skaičiaus demografiniu požiūriu. Santykinio skurdo lygio rodikliai rodo, kad skurdo lygis Lietuvoje per laikotarpį nuo 2005 iki 2007 m. reikšmingai didėjo. Nors piniginiai pervedimai teigiamai veikia skurdą šalyse, bet skaičiavimai rodė, kad piniginių pervedimų priklausomybė silpnai veikia skurdą Lietuvoje. Galima pridurti, kad Lietuvoje sąlygas migruoti turi vidutinio pajamų lygio

turintys gyventojai, o skurdžiai gyvenantys žmonės neturi pakankamų lėšų migruoti į kitas šalis.

Tiriant koreliaciją ekonominiu požiūriu piniginių pervedimų poveikis šalies ekonomikos augimui yra reikšmingas, tai rodo gautas teigiamas ryšys tarp migrantų paramos ir šalyje sukuriama BVP (0,91). Piniginiai pervedimai tolygiai augo su BVP rodikliu (žr. 5 diagramą), ypač po 2004 m., kai Lietuva įstojo į ES. Skaičiuojant pirmo būtinumo prekių naudojimą (išlaidas maistui, nealkoholiniams gėrimams, drabužiams), alkoholinių gėrimų vartojimą, disponuojamų pajamų ir išlaidų koreliacinį ryšį su piniginiiais pervedimais, kaskart gaunamas stiprus tarpusavio ryšys, todėl šią tendenciją galima traktuoti kaip piniginių pervedimų didžiulę galimybę BVP augimui paspartinti³⁰.

5 diagrama. Lietuvos BVP ir migrantų piniginių pervedimų iš užsienio procentinis kitimas (šaltinis: Lietuvos banko, LR statistikos departamento ir LR finansų ministerijos interaktyvi statistinė informacija)

Gyventojų investicijos susideda iš gyventojų padėtų įvairių indėlių banke, investavimo į vertybinius popierius ir nekilnojamąjį turtą:

- Lietuvos banko statistikoje indėlių sumos fiksuojamos tik 2001–2003 m. įskaitytinai (atitinkamai 6,36; 6,88; 7,89 mlrd. Lt)³¹.
- Vertybinių popierių komisija³² neturi statistikos, kiek gyventojai investuoja į vertybinius popierius, tik kai kuriose apžvalgose (pradėtos jos daryti tik 2006 m. pr.) pateikia tam tikro ketvirčio bendrą investicinių portfelių vertę: pavyzdžiui, 2007 m. investicijos buvo vertos 1,26 mlrd. Lt, 2008 – jau tik 1 mlrd. Lt. Tačiau Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas, 2009 m. vasario 28 d. duomenimis, skelbia, kad namų ūkių investicijos į vertybinius popierius siekia 4,6 mlrd. Lt, arba 11,5% visų Lietuvoje investuojamų pinigų.
- Itin sunku nustatyti, kiek Lietuvos gyventojai investuoja į nekilnojamąjį turtą, nes statistika negali išskirti, ar žmogus, perkantis nekilnojamąjį turtą, investuoja pinigus į ateitį manydamas parduoti ir taip turėti pelną, ar perka būstą vartojimo pagrindu.

Nors ryšiui tarp piniginių pervedimų ir gyventojų investicijoms nustatyti trūksta duomenų, galima daryti prielaidą, kad šie rodikliai vienas kitą veikia. Bankininkų nuomone, nekilnojamojo turto kainų kilimui emigrantų pinigai neturėjo didelės įtakos. Tačiau tokia nuomonė kelia abejonių. Tiesiog sutapo laikotarpiai, kai nekilnojamasis turtas brango, o Lietuvos gyventojams atsirado galimybė legaliai dirbti kai kuriose ES šalyse ir uždirbtus pinigus investuoti į nekilnojamąjį turtą Lietuvoje.

Nekilnojamojo turto kreditavimo paslaugas teikia Lietuvos bankų ir kitos finansinio tarpininkavimo įmonės. Migrantų piniginių pervedimų prisidėjimas prie nekilnojamojo turto rinkos pirkimo Lietuvoje galėjo pasireikšti poveikiu įsigyjant visą nekilnojamąjį

turtą iš karto ir/ar naudojantis bankų kreditavimo paslaugomis (piniginiai pervedimai sėkmingai panaudojami įnešant pradinį įnašą). Taigi yra didelė tikybė, kad migrantų piniginiai pervedimai galėjo prisidėti prie nekilnojamojo turto paklausos kilimo.

Piniginiai pervedimai Lietuvoje naudojami maisto ir pirmo būtinumo prekėms pirkti, didėja paklausa nekilnojamojam turtui ir polinkis investicijoms. Lietuvos ekonomiką emigrantų atsiųsti pinigai veikia labai teigiamai³³. Migrantų piniginių pervedimų ekonominė įtaka Lietuvoje priklauso nuo to, kaip šiuos piniginius pervedimus leidžia gavėjai. Daugiau naudos gaunama tada, kai migrantų persiūstais pinigais finansuojamas išsimokslinimas, naujų įmonių steigimas ir kitos daug pridėtinės vertės galinčios sukurti verslo sritys, o ne trumpalaikių prekių ir paslaugų vartojimas arba spekuliacijos nekilnojamojo turto rinkoje³⁴.

Migrantų piniginiai pervedimai iš užsienio bent iš dalies kompensuoja dėl emigracijos patirtus nuostolius, nes gali turėti teigiamą įtaką atskirų namų ūkių gyvenimui ir visos ekonomikos plėtrai. Ateityje dėl augančio nedarbo lygio ir gilėjančių ekonominio sunkmečio sukeltų problemų emigrantų srautai iš Lietuvos gali didėti, todėl tikėtina, kad jų piniginiai pervedimai iš užsienio taip pat didės. Piniginių pervedimų dydis daugiausia priklausys nuo to, kiek emigravusiųjų taps ilgalaikiais emigrantais ir kaip jiems pavyks didinti savo finansinį biudžetą. Tam taip pat įtakos turės ekonominio aktyvumo lygis šalyje, palūkanų normų skirtumas; infliacijos tempas, atlyginimų augimas, vyriausybių (pirmiausia apmokestinimo) ekonominė politika ir kiti veiksniai. Visa tai skatina atlikti išsamesnius tarptautinės migracijos ir migrantų piniginių pervedimų į Lietuvą (ir kitas šalis) tyrimus, kuriais būtų galima nustatyti tikslesnį jų poveikį ekonomikai ir pasiūlyti racionalius migrantų piniginių pervedimų naudojimo būdus.

Piniginių pervedimų reikšmė šalių ekonomikai

Mokslininkai laikosi nuomonės, kad piniginiai pervedimai teigiamai veikia šalies ekonomiką. Migraciniai srautai sureguliuoja darbo jėgos pasiskirstymą, todėl mažėja darbo jėgos konkurencija šalyje, iš kurios išvyksta emigrantai. Migrantų piniginiai pervedimai padeda ekonomiškai atsilikušioms šalies gavėjos regionams ir yra viena iš ekonomikos kilimo priemonių, kuri mažina skurdą ir socialinę nelygybę. Tyrimai parodė, kad Centrinėje Azijos dalyje daugiausia piniginių pervedimų siunčiama į kaimus, kuriuose yra didžiausias skurdo lygis³⁵. Skurdžiai gyvenantys žmonės migruoja, uždirba pinigų ir siunčia savo artimiesiems. Tačiau šis požiūris turi ir kritikų. Piniginiai pervedimai gali net padidinti socialinę nelygybę, nes parsiušti pinigai daro turtingesnę gavėją, o ne siuntėją. Be to, parsiušti pinigai neigiamai veikia gavėjo motyvaciją dirbti³⁶. Šiuos klausimus vertėtų nagrinėti ne tik makroekonominio lygiu, bet ir mikroekonominio požiūriu, naudojant namų ūkių tyrimus.

Migrantų piniginiai pervedimai iš svetur turi teigiamą įtaką mokėjimo balansui, nes suteikia užsienio valiutos atsargų ir papildomų santaupų ekonomikos plėtrai. Emigrantų parama gali suteikti šalies ūkiui galimybę išleisti daugiau nei jame pagaminama, importuoti daugiau nei iš jo eksportuojama ir investuoti daugiau nei jame sutaupta.

Kaip anksčiau minėta, piniginius pervedimus galima traktuoti kaip finansinę pagalbą arba investicijas į šalį. Prie ekonomikos augimo prisidedama per įvairius makroekonomikos rodiklius. Visų pasaulyje atliktų empirinių tyrimų bendra išvada tokia, kad emigrantų pinigai labiausiai veikia ekonomiką per šiuos pagrindinius makroekonominis rodiklius:

- vartojimą, gamybą ir prekybą. Ypač maisto produktų, aprangos ir avalynės

pramonės šakose. Iki 70% piniginių pervedimų yra išleidžiama plataus vartojimo prekėms, įskaitant pirmo būtinumo prekes, pramogą, medicinos išlaidas, būsto renovavimą, vestuvių, laidotuvių ir kitų ceremonijų sąnaudas, bei kitas netikėtas išlaidas, susijusias su paslaugų ir prekių vartojimu. Piniginių pervedimų vartojimas didina netiesioginius mokesčius, taip didindamas vyriausybės vartojimo pajamas, vėliau išlaidas ar santaupas. Piniginiai pervedimai yra ir multiplikatoriaus padariniai. Esant didesniam pinigų kiekiui didėja gyventojų išlaidos, tada didėja ir kitų gyventojų pajamos, ir atvirkščiai³⁷. Vartojimo pagrindu sukuriama didesnė pridėtinė vertė šalyje, todėl teigiamai veikiama bendra ūkio plėtra;

- investicijas į verslą, nekilnojamąjį turtą ar išsilavinimą. Piniginių pervedimų tyrinėtojai sudarė tokią koncepciją, kad padidėjus piniginių pervedimų srautui padidėja investicijos (Maroko, Pakistano ir Indijos atvejai). Pavyzdžiui, staigaus ekonomikos kilimo metais šešios iš septynių Viduržemio jūros regiono šalių pajuto dideles investicijas padidėjus migrantų piniginiams pervedimams. Piniginiai pervedimai padeda kurtis smulkiajam verslui, sąlyginai didina nekilnojamojo turto paklausą. Per trumpą laiką uždirbti pinigai užsienyje taip pat investuojami į žmonių išsilavinimą. Tai itin populiaru tarp besimokančių mokykloje ar universitete jaunų žmonių;
- eksportą. Teigiama, kad esant fiksuotam šalies valiutos kursui importuotų prekių kainos mažėja. Masinės užsienio valiutos įplaukos (piniginiai pervedimai) į šalį pagrindžia šią hipotezę.

Migrantų piniginių pervedimų neigiamas poveikis. Vienas iš migracijos neigiamų padarinių yra aukštos kvalifikacijos darbo jėgos išvykimas į kitą šalį su šeima, visų santaupų išsivežimas ir apsigyvenimas ilgesnį laiką. Nepaisant „protų nutekėjimo“ proble-

mos, toks migrantas neturi intereso siųsti jokių pinigų į gimtąją šalį. Galima pridurti, kad vieno šeimos nario migracija padidina kitų šeimos narių polinkį migruoti. Šis padarinyš yra stipresnis nei žemos kvalifikacijos darbininko siųstų pinigų efektas ekonomikai³⁸.

Makroekonominiu požiūriu, migrantų piniginiai pervedimai dažniausiai naudojami neveiksmingai: pinigai išleidžiami vartojimui, gydymo reikmėms ir nekilnojamojo turto investicijoms. Be to, piniginiai pervedimai gali kenkti kainų balansui, nes išaugęs kai kurių gyventojų mokumas sudaro sąlygas padidinti kainas konkrečiame ekonomikos sektoriuje (pvz., medicinos). Anksčiau minėti natūriniai pervedimai taip pat turi neigiamą įtaką, nes jie daro netiesioginį neigiamą poveikį šalies ekonomikai per vartojimą ar kitus rodiklius.

Išvykimas dirbti į užsienį mažina gaunančiųjų pinigus motyvaciją užsidirbti patiems, skatina nekilnojamojo turto brangimą, prisideda prie infliacijos rodiklio didėjimo, nes vietos gamintojai neįstengia tenkinti dėl gausių migrantų piniginių pervedimų pastebimai išaugusios prekių ir paslaugų paklausos. Kainų lygiui kylant sparčiau nei kitose valstybėse, savo ruožtu stiprėja šalies realusis valiutos kursas ir mažėja gamintojų konkurencingumas tiek užsienio (dėl santykinai brangesnio eksporto), tiek vietos rinkose (dėl santykinai pigaus importo); gamybos ištekliai „perbėginėja“ iš tarptautinėje rinkoje konkuruojančių prekių ir paslaugų sektoriaus į nekonkuruojančiųjų sektorių. Esami požymiai šaliai diagnozuoja „olandiškąją ligą“. Kita galima nepageidautina migrantų piniginių pervedimų pasekmė – vadinamasis bumerango efektas, kai prielaidos skatina vien tik importo augimą ir blogina užsienio prekybos deficitą³⁹.

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad piniginiai pervedimai, didindami šeimų pajamas, daro poveikį namų ūkių vartojimo, investicijų ir taupymo įpročiams, mažina socialinę nelygybę ir skurdą, didina pragyvenimo lygį šalyje, skatina darbo užimtumą ir palengvina mokėjimų balanso problemas, nors prisideda prie infliacijos. Aukštą gyvenimo lygį pasiekusiose šalyse piniginiai pervedimai tik kurį laiką daro teigiamą poveikį jų plėtrai. Staugus piniginių pervedimų iš užsienyje esančių tautiečių sumažėjimas, nuolatinis kvalifikuotų žmoniškųjų išteklių stygius ir žemas verslumo lygis gali sukelti kilmės šalyse didelių socialinių ir ekonominių problemų.

Tarpukario Lietuvoje ir dabar piniginių pervedimų tendencijos yra skirtingos (žr. 2 ir 3 diagramas). Nors Lietuva tarpukariu buvo karo nualinta, ji vis labiau buvo nepriklausoma nuo papildomų finansinių šaltinių iš užsienio, nes plėtėsi šalies pramonė, buvo investuojama į gamybą. Kasmet didėjo biudžetas, tačiau piniginiai pervedimai sudarė vis mažesnę procentinę jo dalį, todėl migrantų piniginiai pervedimai turėjo vis mažesnę įtaką valstybės ūkio gyvenimui. Kitaip nei tarpukariu, dabartinės nepriklausomybės laikais didėjant šalies BVP ar biudžetui didėja ir pervedimų dalis. Tam didelę įtaką turėjo nesuvaržytas bendradarbiavimas su Vakarų šalimis atkūrus nepriklausomybę, 2004 m. įstojimas į ES, laisvas darbo ir jėgos judėjimas.

Kad ir kokie būtų į Lietuvą migrantų piniginiai pervedimai, didžiausią naudą būtų galima gauti skatinant reemigraciją su vakarietiška patirtimi ir kapitalu, jų racionalų panaudojimą investicijoms į aukštą pridėtinę vertę sukuriančias verslo sritis bei žmoniškąjį kapitalą.

Nuorodos

1. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.). *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, p. 6.
2. Sipavičienė A. International migration in Lithuania: causes, consequences, strategy. Vilnius, 1997.
3. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.). *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, p. 57–59.
4. Migration and development brief [interaktyvus]. Migration and Remittances Team; Development Prospects Group; World Bank, 2009 [žr. 2009-09-23]. Prieiga per internetą: [http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/RemittancesData_July09\(Public\).xls](http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/RemittancesData_July09(Public).xls)
5. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.). *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, p. 58.
6. World Migration Report 2005.
7. Migration in the twenty-first century. International Organization for Migration. <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp>
8. World Migration 2008. Managing Labour Mobility in the Evolving Global Economy [interaktyvus]. 12.3 dalis. Šveicarija: International Organization for Migration, 2008. <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/office/pid/1674?entryId=20275>. p. 331.
9. Migration and development brief [interaktyvus]. Migration and Remittances Team; Development Prospects Group; World Bank, 2009 [žr. 2009-09-23]. Prieiga per internetą: [http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/RemittancesData_July09\(Public\).xls](http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/RemittancesData_July09(Public).xls)
10. Ten pat.
11. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.), *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, p. 7.
12. Tomilinas T. Europos Sąjungos migracijos politika: poreikiai ir perspektyvos. Magistro darbas. MRU Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, 2007.
13. Migration and development brief [interaktyvus]. Migration and Remittances Team; Development Prospects Group; World Bank, 2009 [žr. 2009-09-24]. Prieiga per internetą: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1110315015165/Migration&DevelopmentBriefio.pdf>
14. Lietuvos statistikos metraščiai: 1927–1928 m. – 298, 300 p.; 1929–1930 m. – 429–431 p.; 1931 m. – 283–284 p., 1932 m. – 168 p.; 1933 m. – 190 p.; 1934 m. – 198 p.; 1935 m. – 198 p.; 1936 m. – 196 p.; 1937 m. – 348 p.; 1938 m. – 331 p.; 1939 m. – 347 p.
15. Michelsonas S. *Lietuvių išėmija Amerikoje*. South Boston, 1961, p. 433.
16. Eidintas A. *Lietuvių kolumbai*. Vilnius, 1993, p. 58.
17. Ten pat, p. 59.
18. Eidintas A. *Lietuvių kolumbai*. Vilnius, 1993, p. 58.
19. Liulevičius V. *Amerikos lietuvių ekonominė veikla 1870–1977 m.* Chicago, 1980.
20. Eidintas A. *Lietuvių kolumbai*. Vilnius, 1993, p. 63–64. Straipsnio autoriaus nuomone, šis politinis konfliktas atspindi korupcijos ištakas, kurios tęsiasi iki šiol.
21. Eidintas A. *Lietuvių kolumbai*. Vilnius, 1993, p. 60.
22. Eidintas A. *Lietuvių kolumbai*. Vilnius, 1993, p. 61–62.
23. Ten pat p. 61, 66.
24. Liulevičius V. *Amerikos lietuvių ekonominė veikla 1870–1977 m.* Chicago, 1980.
25. Michelsonas S. *Lietuvių išėmija Amerikoje*. South Boston, 1961, p. 433.
26. Lietuvos banko interaktyvi statistinė bazė. <http://www.lb.lt/statistics/statbrowser.aspx?group=7232&lang=lt&orient=vert>
27. SEB Vilniaus bankas, *Lietuvos makroekonominė apžvalga*. Vilnius, 2007, 19 p.

28. Sipavičienė A. *International migration in Lithuania: causes, consequences, strategy*. Vilnius, 1997, 219–221 p.
29. LR statistikos departamentas. <http://dbi.stat.gov.lt>
30. SEB Vilniaus bankas, *Lietuvos makroekonominė apžvalga*. Vilnius, 2007, p. 20.
31. http://www.lb.lt/stat_pub/statbrowser.aspx?group=7282&lang=lt
32. http://www.vpk.lt/new/documents/2009_m%20_I_ketv%20_KIS_apzvalga_po%20ored.pdf
33. SEB Vilniaus bankas, *Lietuvos makroekonominė apžvalga*. Vilnius, 2007, 22 p.
34. Emigrantų parama svarbaus ekonominio vaidmens kol kas nevaicina. *Verslo savaitė*, 2007, rugsėjo 19 d. <http://www.verslosavaite.lt/index.php/Verslas-ir-ekonomika/Emigrantu-parama-svarbaus-ekonominio-vaidmens-kol-kas-nevaicina.html>
35. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.), *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, 2 p.
36. Understanding the Importance of Remittances [interaktyvus]. Dilip Ratha; World Bank, 2004 [žiūrėta 2009-04-27]. Prieiga per internetą: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=256>
37. The World Bank (red. Quillin B., Mansoor A.), *Migration and Remittances*. Washington DC, 2006, 64–67 p.
38. World Migration 2008. Managing Labour Mobility in the Evolving Global Economy [interaktyvus]. 12.3 dalis. Šveicarija: International Organization for Migration, 2008. <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/office/pid/1674?entryId=20275>, 337 p.
39. SEB Vilniaus bankas, *Lietuvos makroekonominė apžvalga*. Vilnius, 2007.

Klaudijus KAŠINSKIS

MIGRANTS' MONETARY REMITTANCES: THEIR TENDENCIES AND ECONOMIC SIGNIFICANCE

Internationally conducted research on migrants' monetary remittances shows that in some cases such money transfers to the migrants' native lands have a major impact on the latter's economic development. But because not enough attention is paid in Lithuania to an extensive analysis of, and dedicated research on, this issue, it is still unclear what significance Lithuanian migrants' monetary remittances have on the country's economic development.

The purpose of this article is to survey the main tendencies of migrants' monetary remittances in the world as a whole and

Lithuania in particular and to discuss the economic importance of these remittances. It is hoped that the article will stimulate more probing research into the peculiarities of such money transfers to Lithuania, how the pattern of these remittances changes, how these moneys are used, and so on.

In surveying the tendencies of migrants' monetary remittances in the world and in both interwar and contemporary Lithuania, the article will also discuss the main theoretical views on the economic significance of such remittances.